

Пазар, предприемачи и печалби

Вместо увод към “*Опит върху печалбата и загубата*” от Лудвиг фон Мизес

В началото на 21 век, настроенията към предприемачеството в България са между подозрението, завистта и приемането като необходимо зло. С упорито постоянство се поддържа вярата, че бедността на бедните се дължи на богатството на богатите.

Това, с което всеки от нас се сблъсква в ежедневието, са видимите белези на просперитета. Те предизвикват донякъде завист, донякъде упрек, че някои хора разхищават, докато други гладуват. Оттук и разделянето на бизнесмените на “добри”, т.е. които инвестират в предприятието, дават пари на другите и нямат Мерцедес, и “лоши” – които харчат печалбата за себе си и живеят нашироко. Подобни мнения отразяват неразбирането на същността на стопанската дейност, и оттам – на ролята на предприемача.

Всичко започва с въпроса: “С какво този бизнесмен е заслужил тази печалба?”. За съжаление, препратката в учебниците по микроикономикс не помага. Собственикът (управителят) търсят решението, което максимизира печалбата. Ресурсите, технологиите, потреблението са “дадени”, и това, което остава да се направи, е да се оптимизира размера на печалбата в рамките на ограниченията на средата. В този смисъл, предприемачът е възнаграден за управленските си качества. Но - продължаваме нататък - той е инвестирал собствени средства, и трябва да получи възвръщаемост да капитала. Освен това, много предприемачи имат успешен бизнес, защото са изобретили нова технология; това също трябва да бъде възнаградено.

Ако се ограничим до горните три разбираня за дейността на предприемача, то печалбата би трябвало да е сбор от дохода от управленския труд, дохода от капитала, и “наградата” да бъдеш пръв в използването на новата технология.

Но какво да кажем за тези, които печелят, без да са направили нищо или малко от трите? В българския език за такива хора се използва думата “спекулант”, носеща в речеви контекст нюанса на обидата.

Обяснението е в неразбирането на може би най-важната функция на предприемача – вземането на решения в несигурна среда и непълна информация. В действителност ресурсите и потребностите не са известни нито пък са “дадени”. Никой не притежава цялото знание за всички съществуващи технологии, всички възможни употреби на всички ресурси и всички предпочитания на потребителите. Още повече, бъдещето е несигурно, т.е. не знаем какво ще се търси утре и каква технология ще бъде изобретена. Няма как да измерим вероятността (риска) да се случат дадени промени на пазара, така че да използваме математическите инструменти на рисковия анализ. Стопанските решения се взимат в среда на непълна информация и неизвестност за бъдещето.

Предприемачът е човек който “открива” незадоволени нужди (често наричани “пазарни ниши”) или неизползвани ресурси. Той започва някаква работа в едната или другата насока, като очаква, че ползите ще надхвърлят разходите, без тези ползи и разходи да са напълно известни в момента на вземане на решение.

Смятаме, че по-доброто разбиране на ролята на предприемача ще спомогне както четенето на предложението тук [текст](#) на Лудвиг фон Мизес, така и ориентацията в онова, което става в икономиката и обществените дебати по повод стопанската политика.

Лъчезар Богданов